

САВЈЕТОВАЊЕ О НЕКИМ ПРОБЛЕМИМА САКУПЉАЊА И ОБРАДЕ ИСТОРИЈСКЕ ГРАЂЕ ИЗ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКЕ БОРБЕ

У Београду је 23. и 24. децембра 1968. године одржано међуре-публичко савјетовање под називом „О неким проблемима сакупљања и обраде историјске грађе из НОБ-е“, које је организовао Савезни одбор СУБНОР-а. Актуелност проблематике која је разматрана привукла је близу 150 научних, стручних, културних, јавних и политичких радника из свих република. На овом импозантном скупу поднесено је 25 реферата.

Савјетовање се одвијало у пленуму и секцијама. На првој пленарној сједници реферате су поднијели: Душан Пленца (О неким проблемима сакупљања и обраде историјске грађе из НОБ-е), Перо Морача (О садашњим проблемима историјске грађе о НОБ-и и улози разних фактора у њиховом рјешавању), др Бранко Петрановић (О потреби и путевима повезивања друштвених наука у изучавању народноослободилачке борбе и револуције 1941—1945), Фрањо Биљан (Архивска грађа о народноослободилачкој борби у свјетлости савезних и републичких закона), др Душан Недељковић (Друштвено-историјски, морални и васпитни фактори народноослободилачког рата и револуције), Даница Абрамовић (О архивској грађи у музејима револуције) и Жика Тадић (О хроникама и сјећањима учесника револуције).

Разноврсност проблематике која је разматрана и велики број пријављених реферата условили су да савјетовање настави рад у секцијама.

У првој секцији поднесено је 12 реферата, у којима су разматрани проблеми сакупљања, обраде, чувања, коришћења и публиковања архивске грађе, као и мјесто

и улога појединих установа и организација у њиховом рјешавању, док се у једном реферату говорило о досадашњем раду на библиографији о рату и револуцији у Југославији 1941 — 1945. године.

У другој секцији поднесено је 10 реферата у којима су разматрани проблеми сакупљања, обраде, коришћења и публиковања мемоарске грађе.

У трећој секцији о проблемима изучавања историје НОР-а и револуције поднесена су 4 реферата, а један је посвећен проблемима наставе историје НОР-а у школама.

У веома живој дискусији у свим секцијама узело је ријеч преко 40 учесника скупа. Извршена је размјена мишљења о свим актуелним питањима историјске грађе о народноослободилачкој борби.

Тако је у рефератима и дискусијама у првој секцији констатовано да и поред значајних резултата који су постигнути у досадашњем раду, стање архивске грађе о народноослободилачкој борби ни приближно не може да задовољи интересовање научне и друге јавности и да омогући свестрану обраду историје НОР-а и револуције. У вези са тим предложено је:

— да се интензивира рад на прикупљању архивске грађе од појединаца;

— да се од појединих органа и организација (Унутрашњи послови, Народна одбрана, Савез комуниста, Савез бораца, Социјално осигурање и сл.) преузме она врста грађе која више није потребна за њихов текући рад, а која може корисно да послужи за изучавање историје народноослободилачког рата, односно да се научним рад-

ницима омогући коришћење те грађе;

— да се са више плана и организованости приступи евидентирању и прикупљању извора и литературе из иностранства, гдје су до сада услед неорганизованог иступања често трошена средства неадекватна постигнутим резултатима;

— да се у интересу обједињености грађе и њеног cjелисходнијег коришћења помогне процес интеграције архивске грађе из НОБ-е и с тим у вези да се њено даље прикупљање препусти архивима, а да се путем договора и сарадње нађе пут како би архивска грађа из музеја, библиотека и сл. установа дошла на право мјесто, тј. у архиве;

— да се у интересу бољег коришћења убрза и уједначи рад на сређивању, описивању и презентирању података научној и другој јавности и да се научним радницима омогући пуна доступност докумената ради коришћења;

— да се приступи систематском публиковању архивске грађе из периода народноослободилачке борбе;

— да се убрза рад на конзервирању и микрофилмовању архивске грађе из НОР-а, јер је она услед слабог материјала и услова настанка и чувања током рата у веома трошном стању.

У овој секцији је истакнута потреба одржавања једног савјетовања архивиста и научних радника разних струка, како би се заједнички договорили о сређивању архивске грађе у интересу њеног cjелисходнијег и свестранијег коришћења.

Друга секција је разматрала стање и проблеме мемоарске грађе и литературе и даљи рад на њиховом прикупљању, обради и публиковању. Константовано је да се, услед оскудности оригиналних извора о народноослободилачкој борби и револуцији, мемоарска грађа, и поред свих мањкости и критика које су изречене или се могу чути на њен рачун, већ афирмисала као неопходан историјски извор за изучавање историје радни-

чког покрета и народноослободилачке борбе. Истакнуто је да су у прикупљању ове врсте грађе и публиковању мемоарске литературе постигнута значајни резултати, али да они још не могу ни приближно да надокнаде оскудност друге врсте извора, те да овај рад треба убрзати и још јаче развити. Дискусија је показала да постоје различити путеви у погледу начина прикупљања ове врсте грађе. Стало се на становиште да носиоци ових акција треба да буду прије свега заинтересоване научне установе, тј. институти и архиви за раднички покрет, а затим друштвене организације, издавачка предузећа, и сл., али и да већ прикупљена грађа треба да нађе своје мјесто у архивима, гдје би се даље сређивала и припремала за коришћење. Посебно је било ријечи о тешкоћама око прикупљања и проблемима коришћења ове врсте грађе. Чуле су се критике на рачун непровјерености података у мемоарској литератури, али су истакнути њени други квалитети, посебно њен значај за васпитање младе генерације. Да би се даваоци мемоарске грађе што више заинтересовали и донекле обештетили за рад, предложено је да се покрене једна стална ревија у којој би се објављивала ова врста грађе. Такође је предложено да се више учини на афирмисању људи који раде на прикупљању ове врсте грађе.

Трећа секција је посебно расправљала о интердисциплинарном истраживању и проучавању историје народноослободилачке борбе са социолошког, правног и психолошког аспекта, при чему би посебно требало изучити моралне и етичке вриједности и хумане поруке револуције, обрадити проблем самоопредјељења народа, утицај традиције, објаснити масовност подршке народа револуцији и сл. У вези са наставом историје НОР-а и револуције у школама истакнуто је да стање наставе и уџбеника захтијева од науке свестраније проучавање револуције, јер је супарност и једностраност наставе и приручника углавном одраз степена развоја историографије.

На завршној пленарној сједници прихваћене су препоруке секција и закључено да организациони одбор систематизује све предлоге истакнуте у рефератима и дискусијама као и препоруке секција, те да их у виду закључака достави свим учесницима скупа,

заинтересованим установама и организацијама. Имајући у виду актуелност и значај проблематике која је разматрана, организатору је предложено да све реферате и препоруке савјетовања по могућности штампа као посебно издање.

С. Станишић